

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
T.a.v. staatssecretaris, mw. Tielen

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
T.a.v. minister, mw. Wiersma

Utrecht, 30 november 2025

Betreft: **brandbrief over versoepeling beoordeling bestrijdingsmiddelen (Omnibus-package EC)**

Geachte staatssecretaris Tielen en minister Wiersma,

Wij maken ons ernstige zorgen over de ingrijpende afzwakking van het huidige, reeds gebrekkige beoordelingssysteem voor bestrijdingsmiddelen¹, die de Europese Commissie voorstelt in een uitgelekte 'Omnibus Package'. Deze zogenaamde 'vereenvoudiging' van de bestaande regulering bevat een aantal zeer onwenselijke voorstellen waardoor de bescherming van mens en milieu afneemt, terwijl juist een betere bescherming noodzakelijk is.

Uit steeds meer wetenschappelijk onderzoek blijkt dat er in toenemende mate een verband is tussen bestrijdingsmiddelen en neurologische aandoeningen zoals de ziekte van Parkinson, dementie en ALS. Ook meerdere vormen van kanker, onvruchtbaarheid en ontwikkelingsachterstanden bij kinderen op het platteland worden met bestrijdingsmiddelen in verband gebracht. Daarnaast is er een duidelijk verband tussen het gebruik van bestrijdingsmiddelen en de enorme degradatie van de natuur en biodiversiteit. Een deugdelijke, periodieke risicobeoordeling gebaseerd op de laatste wetenschappelijke inzichten is dus van groot belang. Wetenschappelijk onderzoek wijst consequent in één richting: ons huidige beoordelingssysteem van bestrijdingsmiddelen biedt onvoldoende bescherming, we hebben een aangescherpt beoordelingssysteem nodig.

Het gaat om de volgende voorstellen:

1. Goedkeuring voor onbepaalde tijd in plaats van periodieke toetsing

De Europese Commissie is van plan om de goedkeuringsperiode van werkzame stoffen voor bestrijdingsmiddelen voor onbepaalde tijd te doen gelden, met uitzondering van bijvoorbeeld zeer risicovolle stoffen zoals de 'Candidates for substitution'. Momenteel worden werkzame stoffen voor bestrijdingsmiddelen goedgekeurd voor een periode van 10 tot 15 jaar, waarna ze opnieuw beoordeeld moeten worden.

Reactie maatschappelijke organisaties en wetenschappers

In de afgelopen decennia is regelmatig gebleken dat bestrijdingsmiddelen in de praktijk veel meer risico's hebben dan uit de beoordeling *vooraf* is gebleken. Bijen gaan dood, het waterleven stort in, gifstoffen spoelen toch uit naar het grondwater en het risico voor kanker of parkinson blijkt veel groter dan uit de beoordeling kwam. Het periodieke beoordelingssysteem is essentieel om ervoor te zorgen dat nieuwe wetenschappelijke kennis wordt gebruikt om gevaarlijke bestrijdingsmiddelen te identificeren en uit te faseren. Regelmatige herziening is essentieel voor een hoog beschermingsniveau voor mens, dier en milieu, wat de verordening tot doel heeft.

¹ Zie bijlage 1 voor een korte samenvatting

Dit werd ook geconcludeerd in de REFIT-verordening van de Commissie van 1107/2009 in 2020. Zonder periodieke beoordelingen zouden zeer gevaarlijke werkzame stoffen, zoals het hersenbeschadigende chloorpyrifos, het voor de voortplanting giftige mancozeb of thiacloprid, en de PFAS-hormoonverstoorder flufenacet, de afgelopen jaren namelijk *niet* verboden zijn.

De toelatingsperiode van 10 of 15 jaar is één van de weinige waarborgen om nieuwe kennis in te zetten voor een betere beoordeling. Het is onbegrijpelijk en zeer ernstig voor onze gezondheid en voor ons milieu als dit ingrijpende voorstel van de Europese Commissie wordt doorgezet.

2. Schrappen van de laatste stand van de wetenschap in de nationale beoordeling

De Europese Commissie stelt voor dat lidstaten en daarmee nationale instanties zoals het Ctgb niet de laatste stand van de wetenschap hoeven te betrekken bij de beoordeling en toelating van bestrijdingsmiddelen op nationaal niveau. Dat betekent dat lidstaten bestrijdingsmiddelen toe kunnen laten met werkzame stoffen waarvan al bekend is dat die negatieve effecten hebben op de gezondheid of het milieu.

Reactie maatschappelijke organisaties en wetenschappers

Het schrappen van de laatste stand van de wetenschap in de nationale toetsing zet de essentiële bijdrage van onafhankelijke wetenschap buitenspel. De plicht van de lidstaten om dat juist wel te doen is recent vastgesteld in een uitspraak van het Europese Hof van Justitie van april 2024. Bij de beoordeling van de toxiciteit van bestrijdingsmiddelen wordt hoofdzakelijk gevaren op informatie die wordt aangeleverd door de industrie zelf. Er is breed gedragen consensus dat het daarnaast cruciaal is dat onafhankelijke wetenschappelijke instanties eveneens een toetsing kunnen uitvoeren, die moet worden meegenomen in de beoordeling. Het is grotendeels dankzij onafhankelijke, niet-industriële wetenschappelijke kennis dat de toxiciteit van specifieke bestrijdingsmiddelen kon worden geïdentificeerd. De voor bijen giftige neonicotinoïden zouden bijvoorbeeld nooit verboden zijn zonder onafhankelijke wetenschap en beoordeling.

Deze stap naar minder wetenschap en actualiteit is onaanvaardbaar en leidt tot een verlaging van het beschermingsniveau van burgers. De laatste stand van de wetenschap dient te allen tijde worden betrokken bij de beoordeling en toelating van bestrijdingsmiddelen op nationaal niveau.

3. Verruiming van het gebruik van verboden bestrijdingsmiddelen

De Europese Commissie stelt voor om werkzame stoffen voor bestrijdingsmiddelen die toxisch zijn bevonden en niet meer mogen worden toegelaten, nog voor een periode van drie jaar – 36 maanden - mogen worden gebruikt. Dat is een verdubbeling ten opzichte van de huidige termijn van 18 maanden.

Reactie maatschappelijke organisaties en wetenschappers

Het valt niet uit te leggen dat bewezen toxische bestrijdingsmiddelen die schade aanrichten aan mens, dier en milieu nog jarenlang worden toegepast. Verboden middelen moeten zo snel mogelijk van de markt worden gehaald.

4. Uitzondering in verband met het ontbreken van redelijke alternatieven

Een andere reden om verboden werkzame stoffen bij uitzondering toch toe te laten zou zijn wanneer wordt aangetoond dat de werkzame stoffen noodzakelijk zijn om een ernstig gevaar voor de gezondheid van de plant of de productie te beheersen en wanneer er geen redelijke alternatieven bestaan. Deze schadelijke werkzame stoffen voor bestrijdingsmiddelen kunnen maximaal vijf jaar worden goedgekeurd, aldus het voorstel van de Europese Commissie.

Reactie maatschappelijke organisaties en wetenschappers

Zolang schadelijke bestrijdingsmiddelen op de markt blijven wordt er nauwelijks gewerkt aan alternatieven. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat de lijst van Candidates for Substitution² slechts zeer langzaam kleiner wordt.

Als een bestrijdingsmiddel verboden wordt omdat het schadelijk is voor de gezondheid van mensen en de natuur moet het onmiddellijk van de markt worden gehaald en niet pas vijf jaar later. Alle inspanning moet worden ingezet om geïntegreerde gewasbescherming te versnellen en afhankelijkheid van chemische bestrijdingsmiddelen te verminderen, zoals de Europese richtlijn Duurzaam gebruik van bestrijdingsmiddelen (2009/128/EG) voorschrijft³.

Tot slot

De oorspronkelijke bedoeling van de herziening van de Verordening voor het op de markt brengen van bestrijdingsmiddelen (EG) 1107/2009, was om de toegang tot markten voor biologische bestrijdingsmiddelen te vergemakkelijken. Het huidige voorstel fungeert als een 'Trojaans paard' om risicovolle en zelfs verboden bestrijdingsmiddelen makkelijker en langer op de markt te houden, de veiligheidsnormen te verlagen en de kosten voor de industrie te verlagen. Dit zou ten koste gaan van de bescherming van de gezondheid van boeren, burgers en het milieu. Het kan er ook toe leiden dat boeren, burgers en de overheid nog meer tegenover elkaar komen te staan dan nu al het geval is. Bovendien zou het de geloofwaardigheid van de EU als wereldleider op het gebied van gezondheids-, duurzaamheids- en evidence-based beleidsvorming schaden.

Concluderend moet het huidige niveau van bescherming tegen bestrijdingsmiddelen, evenals de implementatie van de huidige wetgeving, worden verbeterd en aangescherpt in plaats van te worden ontmanteld. Wij dringen er met respect en klem op aan dat u zich verzet tegen de poging van de Europese Commissie om het niveau van bescherming van de gezondheid van burgers (en zeker boeren) en het milieu te verlagen. Dat betekent dat we u vragen om samen met andere lidstaten te pleiten voor behoud van de periodieke toetsing en het betrekken van de laatste stand van de wetenschap. Dit is niet alleen essentieel maar ook *common sense*.

We gaan graag met u in gesprek over de positieve oplossingen die mogelijk en noodzakelijk zijn om de voedselproductie toekomstbestendig te maken met respect voor mens en milieu, die de telers daadwerkelijk steunen, en bijdragen aan rust in de samenleving op het platteland.

Graag tot nadere toelichting bereid.

Met vriendelijke groet,

Jan Lantink, voorzitter Parkinson Alliantie Nederland
Marjolein Demmers, directeur Natuur & Milieu
Nickie van der Wulp, directeur Parkinson Vereniging
Prof. dr. Bas Bloem, hoogleraar neurologie Radboud Universiteit Nijmegen
Prof. dr. Martina Vijver, hoogleraar Ecotoxicologie, Universiteit Leiden
Prof. dr. Geert de Snoo, hoogleraar Milieubiologie, Universiteit Leiden

² Werkzame stoffen die zeer risicovol zijn voor mens en/of milieu, maar toch zijn toegelaten omdat er geen alternatieven zijn

³ Zie bijlage voor meer informatie over Artikel 4

BIJLAGE I

Huidige gebreken van het beoordelingssysteem

Ook gezaghebbende instanties als de EFSA en Ctgb hebben inmiddels erkend dat er gebreken zijn aan de huidige beoordeling. Voor milieu en de volksgezondheid geldt dat effecten van cocktails van gifstoffen en langetermijneffecten niet worden onderzocht. De effecten op de hersenen (neurodegeneratief) worden evenmin voldoende onderzocht. Bovendien bleek recent bleek dat bij de beoordeling op kanker een tweezijdige statistische toetsing plaatsvindt. Dit houdt in dat ook wordt gekeken naar positieve effecten van stoffen, wat bijvoorbeeld nodig is bij de beoordeling van medicijnen. Bij bestrijdingsmiddelen is het uitsluitend noodzakelijk om te weten of het middel veilig is of niet. Door een tweezijdige statistische toetsing – die dus op alle stoffen heeft plaatsgevonden- wordt onterecht en kunstmatig de drempel verhoogd om aan te tonen dat een middel mogelijk toxische effecten heeft.

Wat betreft de effecten van bestrijdingsmiddelenbestrijdingsmiddelen op het ecosysteem is de beoordelingssystematiek beperkt. Er wordt beoordeeld of bepaalde niet-doelwitsoorten (watervlooien, regenwormen, bijen, vogels, planten) en populaties negatieve effecten ondervinden. Dat is een fractie van de soorten die aangetast kunnen worden, en voor de grote groep van geledpotigen is bijvoorbeeld geen richtsnoer. Daarnaast ontbreekt de analyse van het effect op het ecosysteem, de relaties tussen verschillende soorten en populaties. Als de watervlooien doodgaan heeft dat ook effect op soorten die watervlooien eten, etc.

Voorbeeld van nieuwe wetenschappelijk inzichten bij de nationale toetsing van een bestrijdingsmiddel

Een recent voorbeeld is dat Denemarken eerder dit jaar besloot om op basis van onderzoek van het National Geological Surveys for Denmark & Greenland de goedkeuring van drieëntwintig PFAS-bestrijdingsmiddelen in te trekken. De reden hiervoor is dat deze uitspoelen naar het grondwater waardoor dit voor altijd is vervuild en de kosten om het grondwater te zuiveren voor drinkwater enorm toenemen. In plaats van dergelijk onderzoek en nationale besluitvorming Europees breed toe te passen (lees: uniformeren) stelt de Commissie voor dat dergelijk onderzoek niet meer meegewogen hoeft te worden.

Artikel 4 van de Europese Richtlijn duurzaam gebruik bestrijdingsmiddelen (2009/128/EG)

Deze richtlijn stelt in Artikel 4 dat de lidstaten de risico's en de effecten van het gebruik van bestrijdingsmiddelen voor de menselijke gezondheid en het milieu moeten verminderen en geïntegreerde gewasbescherming en technieken moeten bevorderen ter beperking van de afhankelijkheid van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dit kan alleen als ook op EU niveau hieraan wordt bijgedragen.